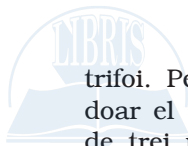


— Pentru *copchil* ai venit? Ce are?

N-auzi răspunsul, deși ar fi dat orice să nu-i scape, căzând iarăși în prăpastia moale a somnului, și când deschise ochii din nou recunosc vocea sfătoasă de la început.

— Gâzele cele mai spurcate sunt moliile, povestea această voce în beznă. Cele mai rele și mai rele sunt din *strujacurile* nemțești de lână. Dar și de la chilotele domnești cu puf de găscă, nici ele nu-s bune... Am auzit de la cineva (era altă voce) că și *hulpile* pe care și le pun doamnele la gât, nu știu dacă ați văzut, fac și ele viermișori negri, care intră prin gura omului când doarme și ajung până-n *plămâi*...

O gărlă puturoasă cu apă scăzută susura între cele două dealuri golașe ale Sucevei. Pe culme, spre miazăzi, unde fusese cândva cetatea, câteva femei urcară a doua zi după slujbă ca să mănânce de-amiază în liniște, pe iarbă curată, și, cu el de mână, mămuca le însoțise. Mai departe, până în zare, era lunca năpădită de răchiți, păpurișuri și rogoz pe unde la un moment dat trecu trenul. De acolo înainte erau Vechiul Regat și ceturile depărtărilor. Pe un drum de țară ocolitor care trecea în jos de cimitir târgoveții veniseră și ei la cetate sute de ani ca să ia piatră pentru temeliiile caselor și pentru beciuri. Cât mămuca își căută un loc de stat, dăduse târcoale intimidat bolovanilor enormi risipiți peste tot și resturilor uriașe de zidărie din care nu era pregătit să înțeleagă ceva. Femeile se așezaseră în umbra călduță de sub ziduri, înghesuite iarăși, cu trăistile desfăcute unde aveau de-ale gurii, mâncară pe îndelete (era prima zi de hram), apoi, ca la un semn, ațipiră cu toatele, făcute covrig. Față de vânzoleala de pe celălalt deal era liniște și doar câte-o albină bâzâia amețită printre florile violete de



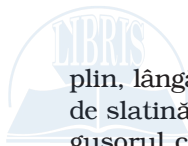
trifoi. Pe ruinele ciclopice, pe care rămăsese doar el să le păzească, creșteau spini falnici, de trei metri, tufe de trandafiri sălbatici, cu flori roz-pal, și o iarbă grasă ca-n cimitire.

## 5

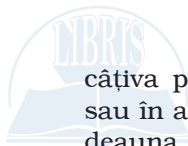
Altă plecare de acasă fusese la hramul Sfintei Măria Mare de la Cacica, de unde oamenii aduceau pentru gospodărie bolovani negri de sare la vite sau slatină, de la izvor, în butoaie, cale de jumătate de zi pentru un car tras de boi.

Porniseră la drum încă pe întuneric, așadar, câțiva copii mărișori, care nu mai trebuiau duși în brațe sau în cârcă, și un cârd gălăgios de femei și fete, lipa-lipa, desculțe prin colbul gros umezit de roua nopții, și la o vreme când strigile au simțit că vin zorile și n-are de ce să-ți mai fie frică, cum comentau ele înșirate pe potecă în pădurea întunecoasă tăiată de-a curmezișul. Ocoliră primul sat pe creasta dealului, apoi încă două sate mici, mereu pe scurtătură, până când apărură dinainte, pe culme, brazii albăstrii dincolo de care sunt doar munții și pădurile de nepătruns, fără capăt. Ca și prima oară, totul era uriaș; va povesti asta acasă de nenumărate ori mai târziu.

Între timp, învățase destule și recunoștea la iuțeală încă pe atâtea. Nu se mai zbârlea, ca prima dată, la putoarea de târg și de târgoveț, care nu seamănă cu nimic și pe care o adulmeca de la mare distanță. Începuse să se obișnuiască și nu se mai ferea de mulțimea care înaintea îi dădea ameteală. Culorile și straietele nemțești ale târgoveților și vorbirea lor deveniseră și ele suportabile. Acasă aveau tot timpul butoiul plin cu slatină în șură, dar și un urciur



plin, lângă sobă, pentru pus în mâncare. Izvorul de slatină era pe undeva pe aproape. Spre târgușorul cu pădurea ca un perete întunecat de jur împrejur și cu casele cenușii, nemțești, cu acoperiș de tablă în două ape, cu muntele alb de sare, nevăzut, despre care se povesteau tot felul de minunății, lumea venise însă de data asta, din toate părțile, ca și ei, la hram și la iarmaroc. Găsiră sărbătoarea în toi, cu cununi din crengi de brad la porți, după obiceiul poleacilor, dar și cu balamucul mulțimii prin care acum nu-i mai era frică să se rătăcească. Cântau peste tot muzici asurzitoare, răsunau împușcăturile celor care trăgeau la țintă. Trecu agale, având grijă să n-o piardă din ochi pe mămuca, peste tot, căscă gura mai ales la scrânciobul cu lanțuri de pe tăpșan care se învârtea amețitor cu zurgălăi și cu trâmbițe. Nu se mai minuna acum chiar de orice, pierduse o bună parte din acel lest dulce-acrișor care e prima parte a copilăriei. Fusese, de pildă, peste munte nu demult și la Humor. În satul de lângă mănăstirea părăginită, fără uși și fără acoperiș, trăia într-un bordei săpat în piatră o femeie care dădea în bobi de care aflase și mămuca și ea hotărâse dintr-odată că trebuie să-l ducă și la această femeie cu har. (Învățase și că toate drumurile astea sunt pentru el, fără să înțeleagă însă la ce-i folosesc.) Într-acolo, trenul urca anevoie spre platoul de la înălțime al obcinilor. Cei câțiva bănuți cât costa biletul de tren fuseseră însă puși deoparte, distanța nefiind atât de mare, explica mămuca, încât să nu te poți bizui s-o străbați pe jos, cu piciorul. Familiarizarea cu pădurile întunecoase și reci de brad nu se dovedise nici ea o probă prea grea. Unde se termina drumul începea negreșit o potecă, mai încolo era o poieniță și se întâmpla ca după

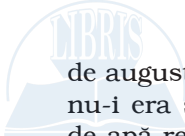


câțiva pași să dea de casa ferșterului. Acolo sau în altă parte, pentru drumeți se găsea totdeauna ceva de-ale gurii și un loc de mas, într-un colț, dacă-i prindea noaptea. După două zile de mers, aflară că femeia cu har murise de mult. În gaura scobită în piatră care-i fusese chilie mămuca aprinsese o lumânare, după care o luaseră înapoi spre casă. Măcar pentru că străbăteau în sens invers acum drumul pe scurtătură peste munte, abia învățat, rămânea un semn bun, sau cel puțin așa îl tălmăcise mămuca. Lui nu-i păsa. Erau sus, pe creastă, în câte-un luminiș, locuri de unde se distingeau în zare, departe, doar aerul stratificat și pur, colorat ca și cerul de deasupra și despre care povestise acasă surorilor că e partea cealaltă a pământului, de unde cazi în gol dacă închizi ochii strâns și te încumeți să mai faci un pas...

Fântâna cu apă sfințită de la Cacica se afla sus, în spatele bisericii roșii căreia îi dăduse ocol de câteva ori cu gura căscată. Așezați în iarbă, la umbră, lângă ea picoteau niște moșnegi ologiți aduși pe brațe, bolnavi cu neamuri, paralitici și infirmi și – mai zări el – un copil ars, învelit în cârpe unuroase, care plângea întruna. Doi orbi cu ochelari negri, bărbat și femeie, cântau încetișor ținându-se de mână. Pentru apă așteptau mai mulți așezați în șir și tăcuți și toată lumea ciulea urechea la tunetele muzicii fermecate dinăuntru, ale instrumentului nevăzut, ca și muntele alb de sub pământ, din care se revărsa ceva neînchipuit, care înfi-oară, taie respirația și face să-ți dea lacrimile.

Izvorul nu se vedea nici el, se simțea doar de la doi pași răceala peretelui de deasupra ochiului de apă, între ghizdurile joase de piatră neagră.

— Bea, îi șopti poruncitor mămuca, odată ajunsși în față, ceea ce, în zăpușeala de la mijlocul



de august, la amiază, era firesc, și, cu toate că nu-i era sete, bău pe inima goală câteva guri de apă rece ca gheața.

Ea voia însă mai mult. Îi trecu palmele ude pe față, pe ochi și-i făcu și semnul crucii cu un deget ud pe creștet, după care, feriți într-o latură a curții, îl puse să vină în genunchi lângă ea. În acele clipe, lui gândul îi fugea aiurea, la tiribombele și la împușcăturile de la barăcile iarmarocului și la țipetele gădilalte ale fetelor care se dădeau în ringhișpil. Ea însă se ruga, surdă și oarbă la ce e în jur, și când îl strânse în brațe simți cât de tare îi bate inima. Doar mai târziu auzi de la cineva că apa din fântâna de la biserica roșie din Cacica apără pe cine o bea de Cel Rău și de moarte.

Trecuse astfel pe nesimțite ora de cumpănă, ora fierbinte a amiezii de august, când răsună nu departe vaietul ascuțit al unei femei:

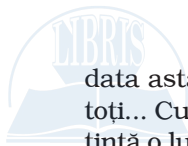
— A venit Grigore!

O tresărire semănând cu spaima străbătu mulțimea care până atunci așteptase doborâta de arșiță prin câte-un cotlon umbrit. Știrea trecu fulgerător din gură în gură:

— A venit Grigore! A venit Grigore!...

Se auzi cum altă femeie țipă și ea parcă împunsă cu acul. Între timp însă toți, cu mic, cu mare, apucaseră să se ridice în capul oaselor, cu toate că nu se vedea nimic, provocând astfel un fel de tălăzuire și-un zvon de voci nedumerite.

Despre acest „Grigore din Cașvana“, acasă, Parascuța și Dochița știau mult mai multe decât el, lucru care se dovedi când încercă, la întoarcere, să se laude că-l văzuse cu ochii lui. De la ele aflase, de pildă, că Grigore nu iese cu niciun chip de la el din sat, care-i departe, peste cinci dealuri, socotind din târg de la Cacica. De



data asta însă uite că ieșise, nedumerindu-i pe toți... Cu puterile lui grozave de care avea cunoștință o lume întreagă, Grigore se urcase în căruța ca să vină încoace! Oamenii sfinți, foarte rari, poate doi-trei, se află în creierii munților, în câte-un schit, dar Grigore nu era un sfânt. — Du-te, îi spusese el unuia când i se furase vaca – povesteau Parascuța și Dochița, dar el auzise și de la alții –, asta după ce-i citise în carte, du-te, omule, în satul cutare, la casa cutare, intră în ogradă, du-te în grajd și acolo e vaca ta! Acela făcuse întocmai și-l dovedise pe hoț cu martori de față. Întâmplarea era parcă anume făcută să fie întoarsă pe toate fețele și să fie povestită de zeci de ori. Mulți făceau o zi întreagă de drum sau mai mult până în Cașvana, la el, venind cine știe de unde – și el auzise și asta – anume ca să le citească din Carte, întrucât asta știa să facă și o știa ca nimeni altcineva.

Împreună cu sora sa și cumnatul, care erau și acasă tot timpul lângă el, Grigore sosise așa-dar la Cacica, iar vestea, trecând din gură în gură, golise cât ai clipi și curtea bisericii, și biserica. Căruța, așternută cu lăicere noi, ca la nuntă, oprise la umbră sub niște răchiți pe marginea drumului și mulțimea se năpusti într-acolo. Tras de mână de mămuca, luat aproape pe sus, o luase și el la fugă. Ajunseră printre primii tocmai când începea coborârea din căruța a lui Grigore și câțiva binevoitori îi îndepărtară pe curioșii care se înghesuiau prea aproape.

Grigore din Cașvana nu semăna deloc cu schilozii înfricoșători și plini de bube din curtea bisericii. Venise în straie albe, noi, și, ca un flăcău, purta bondița între umeri și avea pălărie verde, cu pană de gaită. Coborî anevoie prin spatele căruței, ajutat de femeia despre care se